

УДК 811.111`37:621

МАНЖОС Я. Ю.

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджено функціонування англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини у публіцистичному дискурсі. Аналіз проведений відносно 7 лексико-семантичних груп (вбивство, прояви насильства, крадіжка, порушення володінь, нанесення шкоди майну, тероризм та пограбування), включаючи як загальні, так і регіональні терміни.

Ключові слова: злочин, лексико-семантична група, публіцистичний дискурс, функціонування, юридичний термін.

Манжос Я. Ю. Анализ функционирования юридических терминов, обозначающих преступления против человека, в публицистическом дискурсе. В статье исследовано функционирование англomовных юридических терминов, обозначающих преступления против человека, в публицистическом дискурсе. Анализ был проведен в отношении семи лексико-семантических групп (убийство, проявления насилия, кража, нанесение вреда имуществу, нарушение владений, терроризм, ограбление), включая общие и региональные термины.

Ключевые слова: лексико-семантическая группа, преступление, публицистический дискурс, функционирование, юридический термин.

Manzhos Y. Y. The analysis of functioning of legal terms denoting crimes against individual in publicistic discourse. The article presents the research of functioning of legal terms denoting crimes against individual in publicistic discourse. The analysis has been carried out in 7 lexico-semantic groups (homicide, assault, theft, trespass, criminal damage, terrorism, robbery), including both general and regional terms.

Key words: crime, functioning, lexico-semantic group, legal term, publicistic discourse.

Метою цієї статті є дослідження функціонування термінів у нетиповому середовищі, а саме у публіцистичному дискурсі. Обрання англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини (британських та американських) за об'єкт дослідження було зумовлено актуальністю такого дослідження: з одного боку злочин є центральним поняттям усіх галузей права, зокрема кримінального, цивільного, публічного [8; 9], з іншого - розвиненість та чисельність англomовної юридичної термінології вимагає поглибленого вивчення різних груп у її складі.

Предметом аналізу виступають реалізовані функціональні особливості 1288 англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини. Ці терміни були отримані методом суцільної вибірки з текстів правових документів, наукових статей, доповідей й науково-навчальних матеріалів та сайтів юридичних компаній, що займаються наданням консультативних послуг з юридичних питань.

На попередніх етапах дослідження був проведений семантичний аналіз юридичних термінів, що дозволив організувати їх у сім лексико-семан-

тичних груп (**вбивство, прояви насильства, крадіжка, порушення володіння, нанесення шкоди майну, тероризм та пограбування**) [2; 3], соціолінгвістичний аналіз термінів, що виявив наявність загальних термінів (функціонують на усій території Великої Британії та США) та регіональних термінів (функціонують тільки в окремих частинах Великої Британії або США) у кожній з лексико-семантичних груп [5], а також аналіз функціонування термінів у різних підтипах юридичного дискурсу [4].

Дослідження функціонування юридичних термінів на позначення злочинів у публіцистичному дискурсі має за мету встановити здатність термінів функціонувати в нетиповому середовищі (типovим середовищем є різні підтипи юридичного дискурсу), або, інакше кажучи, виявити, яке правове знання, вербалізоване юридичними термінами, є в сучасному англomовному світі актуальним для широкого загалу. У сучасних мовознавчих розвідках помітна тенденція до використання газетних текстів як матеріалу аналізу публіцистичного дискурсу [6], що є доречним у цьому дослідженні, з огляду на наявність у газетній публіцистиці текстів з юридичної тематики [7]).

Публіцистичний дискурс у дослідженні обмежуємо зразками, представленими текстами найбільш популярних у Великій Британії та США газет (*The Times* [10] та *USA Today* [11]), оскільки їх електронні версії зорганізовані у базу даних, що уможливує і суттєво спрощує пошук досліджуваних одиниць. Природно, що в якісному аспекті англomовні юридичні терміни на позначення злочинів проти людини у публіцистичному дискурсі мають суттєво відрізнятись від тих, що наявні у юридичному дискурсі: у спілкуванні нефактивців менший обсяг їх правового знання з усією очевидністю кореспондує з меншою репрезентативністю різних лексико-семантичних груп.

У зв'язку із цим, вважаємо за доцільне зосередити увагу на *частотному* дискурсивному варіюванні – на частотності реалізацій тих англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини, які наявні в публіцистичному дискурсі. Для цього, разом із методами *опису, контекстного аналізу та аналізу дискурсу*, необхідним стає використання *інформаційно-пошукового методу*, застосованого для обробки баз даних, шляхом функції пошуку ключового слова та функції обробки їх частотності.

Підтвердження доцільності використання квантифікації як засобу виявлення якісного варіювання англomовних юридичних термінів у публіцистичному дискурсі, було знайдено в роботах В.В.Левицького: «безпредметні суперечки щодо співвідношення якісного та кількісного аналізу мовних фактів мають поступитися місцем погодженню в тому, що і якісний і кількісний аналіз необхідно привести у співвідношення з цілями, задачами, матеріалом та результатами конкретного дослідження» [1, 55].

Аналіз, проведений за період з 2006-2012рр., виявив наявність 498 одиниць. Ці терміни були поділені за критерієм частотності на три підгрупи: **високочастотні** (зустрічаються більш ніж 1000 разів), **середньочастотні** (зустрічаються від 1000 до 100 разів) та **низькочастотні** (зустрічаються менше 100 разів). Високочастотних термінів було зафіксовано 29, серед-

ньочастотних – 76, а низькочастотних – 393. Подальший аналіз був проведений окремо по кожній з виділених лексико-семантичних груп (**вбивство, прояви насильства, крадіжка, порушення володінь, нанесення шкоди майну, тероризм та пограбування**).

Аналіз функціонування термінів лексико-семантичної групи **вбивство** (*homicide*) засвідчив, що з 124 загальних та регіональних одиниць у публіцистичному дискурсі було зафіксовано 62 одиниці (50%), з них 22 – це загальні терміни, решта (40) – це терміни-регіоналізми. До підгрупи високочастотних відносяться 5 термінів, 4 терміни є загальними (*homicide, murder, assassination, genocide*), один – регіональний (*attempted murder*):

An imposter who posed as a member of the wealthy Rockefeller clan was found guilty yesterday of a murder linked to the disappearance almost three decades ago of a pair of Californian newly-weds (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 15 термінів, з них 5 є загальними (*manslaughter, involuntary manslaughter, mass murder, double murder, voluntary manslaughter*), а 10 – регіональні (*negligent homicide, culpable homicide, vehicular homicide, conspiracy to commit murder, lynching, aggravated manslaughter, aggravated murder, capital murder, partial-birth abortion, corporate manslaughter*):

An American heavy metal singer nominated for this year's Grammy awards denied involuntary manslaughter yesterday following the death of a teenage fan whom he pushed off stage during a concert (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 42 терміни, з них 13 є загальними, решта (29) – регіональні.

З 500 одиниць лексико-семантичної групи **прояви насильства** (*assault / abuse / harassment*) у публіцистичному дискурсі були зафіксовані 226 (45%). З них 42 – це загальні терміни, решта (184) – це терміни-регіоналізми. До підгрупи високочастотних відносяться 14 термінів, усі вони є загальними (*abduction, abuse, kidnapping, assault, child abuse, mayhem, sexual assault, rape, sexual harassment, stalking, sexual abuse1, sexual abuse2, harassment, domestic violence*):

A feared African warlord known as "the Terminator" stood before international judges in The Hague yesterday and denied involvement in multiple murder, abduction, rape and pillage in the Democratic Republic of Congo (10).

До підгрупи середньочастотних відносяться 25 термінів, з них 11 є загальними (*resisting arrest, aggravated assault, aggravated battery, battery, child molestation, child neglect, date rape, domestic battery, false imprisonment, statutory rape, gang rape*), а 14 – регіональні (*human trafficking, indecent assault, cruelty to children, ill-treatment of patients, threats to kill, aggravated assault with a firearm, sexual exploitation, simple assault, domestic abuse, aggravated sexual assault, drive-by-shooting, sodomy, domestic assault, reckless endangerment*):

Thirteen men, all from Derby, were eventually charged in relation to the case and nine were convicted of offences including statutory rape, false imprisonment, perverting the course of justice and making child pornography (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 187 термінів, з них

17 є загальними, решта (170) – регіональні.

З 401 терміну лексико-семантичної групи **крадіжка** (*theft*) у публіцистичному дискурсі були зафіксовані 122 (30%). З них 50 – це загальні терміни, решта (72) – це терміни-регіоналізми. До підгрупи високочастотних відносяться 6 термінів, 5 з них є загальними (*fraud, money laundering, corruption, bribery, theft*), один – регіональний (*grand theft*):

The department responsible for overseas aid is losing millions of pounds of taxpayers' money through fraud and corruption because of poor financial management, an influential committee of MPs has found (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 20 термінів, з них 18 є загальними (*credit card fraud, mail fraud, wire fraud, check fraud, computer fraud, forgery, counterfeiting, price fixing, embezzlement, white-collar crime, securities fraud, insider trading, extortion, blackmail, larceny, shoplifting, grand larceny, data theft*), а 2 – регіональні (*theft of trade secrets, false pretenses*):

The United States will finally tackle its reputation as the source of much of the developed world's credit card fraud with a controversial plan to convert to chip-and-PIN security in the new year (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 96 термінів, з них 27 є загальними, решта (69) – регіональні.

З 106 термінів лексико-семантичної групи **нанесення шкоди майну** (*criminal damage*) у публіцистичному дискурсі було зафіксовано 31 (30%). З них 5 – це загальні терміни, 26 – це терміни-регіоналізми. До підгрупи високочастотних відноситься 1 термін, який є загальним (*arson*):

A former millionaire banker is believed to have committed suicide in a packed Arizona courtroom after learning he may spend the rest of his life in jail for arson (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 4 терміни, з яких один є загальним (*vandalism*), решта (3) – терміни-регіоналізми (*criminal mischief, property damage, tampering*):

A former art student who has claimed responsibility for defacing a Mark Rothko painting in the Tate Modern yesterday denied committing an act of vandalism, saying that he wished instead to change perceptions of art (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 26 термінів, з них 3 є загальними, решта (23) – регіональні.

З 68 термінів лексико-семантичної групи **порушення володінь** (*trespass*) у публіцистичному дискурсі були зафіксовані 17 одиниць (25%). З них 6 – це загальні терміни, решта (11) – це терміни-регіоналізми. До підгрупи високочастотних відноситься 1 термін, який є загальним (*burglary*):

Burglary is on the increase in some of the country's wealthier neighbourhoods and it is one of the first signs that the faltering economy could cause a crime wave (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 4 терміни, з яких один є загальним (*trespass*), решта (3) – терміни-регіоналізми (*invasion of privacy, breaking and entering, home-invasion*):

You are right that there is an urgent need for a thorough review, preferably by the Law Commission, of the trespass law as it applies to parked vehicles (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 12 термінів, з них 4 є загальними, решта (8) - регіональні.

З 60 термінів лексико-семантичної групи **тероризм** (*terrorism*) у публіцистичному дискурсі було зафіксовано 24 (40%). З них 15 загальних та 9 регіональних. До підгрупи високочастотних відноситься 1 термін, який є загальним (*terrorism*):

A Muslim convert who was the subject of a BBC documentary about Islamist extremism pleaded guilty to terrorism offences yesterday (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 3 терміни, усі вони є загальними (*international terrorism, domestic terrorism, bioterrorism*):

Frank Gardner, the BBC's respected security correspondent, has been an authoritative voice on domestic and international terrorism for many years (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 20 термінів, з них 11 є загальними, решта (9) - регіональні.

З 106 термінів лексико-семантичної групи **пограбування** (*robbery*) у публіцистичному дискурсі було зафіксовано 16 (59%), з них 15 загальних та один регіональний. До підгрупи високочастотних відноситься 1 термін, який є загальним (*robbery*):

For 50 years the idea that it was a brilliantly executed heist has suited everyone — villains, public and police, all of whom have had reasons to portray one of the biggest robberies in British history as a virtuoso performance (10).

До підгрупи середньочастотних термінів відносяться 5 термінів, усі вони є загальними (*armed robbery, hijacking, bank robbery, carjacking, aggravated robbery*).

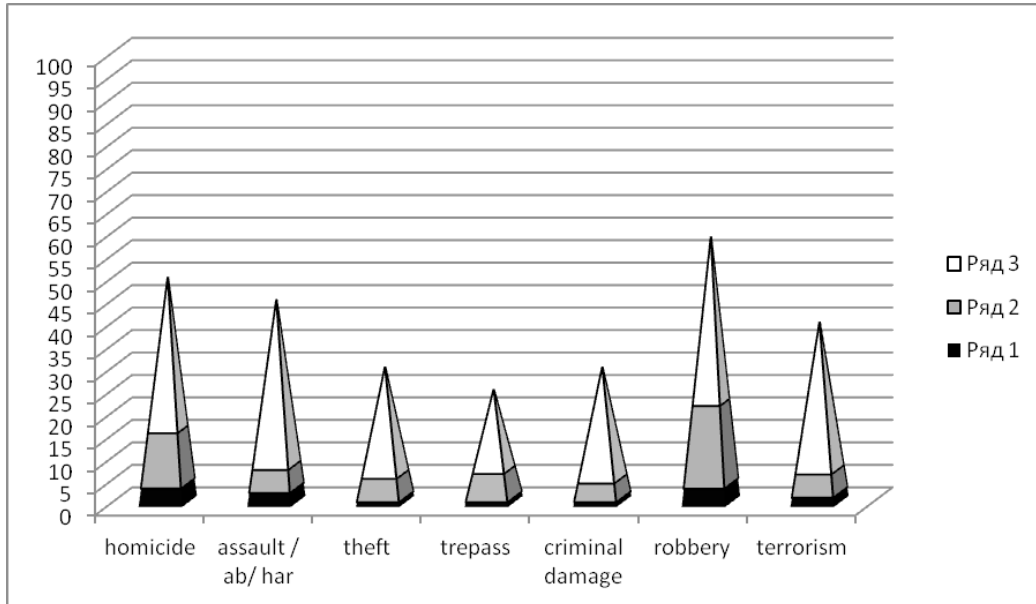
Police in St Lucia have arrested three people suspected of carrying out an armed robbery of 55 cruise ship passengers, including ten Britons, as they stepped off a bus to go sightseeing in Soufrière (10).

До підгрупи низькочастотних термінів відносяться 10 термінів, з них 9 є загальними, лише 1 - регіональний.

Проведений аналіз виявив, що з загальної кількості термінів усіх лексико-семантичних груп, зафіксованих у публіцистичному дискурсі (498) переважна більшість (343) – терміни-регіоналізми, решта (155) - загальні. Ці дані демонструють наявність збігу між потенційними та реалізованими властивостями англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини: у неспеціалізованих словниках загальноновживаних термінів зареєстровано 158 з досліджуваних одиниць, а у публіцистичному дискурсі - 155. Разом із тим, нетиповість публіцистичного дискурсу як середовища функціонування англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти людини, засвідчена, по-перше у якісному аспекті – відсутністю реалізацій значної кількості одиниць (в основному термінів-регіоналізмів), а, по-друге, у кількісному аспекті – значною перевагою низькочастотних одиниць над середньочастотними, а середньочастотних – над високочастотними. Ця тенденція, втім, по-різному проявляє себе у кожній з груп: найбільша кількість реалізованих у публіцистичному дискурсі одиниць зареєстрована у лексико-семантичних групах **пограбування** (59%) та **вбивство** (50%), далі йдуть групи **прояви насильства** (45%) та **тероризм** (40%), значно менша

кількість у групах *нанесення шкоди майну* (30%) та *крадіжка* (30%), а найменша – у групі *порушення володінь* (24%). Причому, ці якісні характеристики корелюють з кількісними: лексико-семантичні групи, що представлені більшою кількістю одиниць, охоплюють і більшу кількість високочастотних термінів, як то ілюструє рис. 1.

Ряд 1 – високочастотні терміни, Ряд 2 – середньочастотні терміни, Ряд 3 – низькочастотні терміни.

Рис. 1. Представленість та частотність англійських юридичних термінів на позначення злочинів проти людини у публіцистичному дискурсі.

Важливою є також та обставина, що серед високочастотних англійських юридичних термінів на позначення злочинів проти людини у публіцистичному дискурсі практично усі одиниці є загальними (27 з 29). Серед середньочастотних співвідношення загальних та регіональних одиниць варіюється у різних лексико-семантичних групах (у групах *пограбування* та *тероризм* усі вони є загальними; у групах *порушення володінь* та *нанесення шкоди майну* загальних більше (3 і 1 та 4 і 1 відповідно), у решті груп переважають регіональні: *крадіжка* – 18 і 2, *вбивство* 5 і 10, *прояви насильства* 11 і 14. Серед низькочастотних, натомість, терміни-регіоналізми переважають загальні (часом дуже суттєво: група *прояви насильства* – 17 і 170) в усіх лексико-семантичних групах, окрім *тероризм*, де співвідношення є 10 і 9. Ці дані є свідченням важливої ролі загальних англійських юридичних термінів на позначення злочинів проти людини у комунікації усієї англійської лінгвоспільноти, а не лише у комунікації фахівців-юристів. У фахових сферах (правозастосування, правознавство) вербалізоване знання про злочини проти людини представлене в повному обсязі, тоді як у суспільно-політичній сфері – у значно меншому, що демонструють показники реалізації англійських юридичних термінів у публіцистичному дискурсі,

причому показники кількості та частотності перебувають у зворотно-пропорційних відносинах, що характерно як для усього масиву термінів, так і для кожної лексико-семантичної групи.

До перспектив подальшого розвитку дослідження слід віднести аналіз функціонування термінів у інших нефахових дискурсах, порівняльне дослідження англомовних та україномовних юридичних термінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левицкий В.В. Квантитативные методы в лингвистике / Левицкий В.В. – Винница: Нова Книга, 2007. – 264 с.
2. Манжос Я. Ю. Макрополе HOMICIDE у семантичному просторі CRIME / Я. Ю. Манжос // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Вип. 56. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – № 837. – С. 144–149.
3. Манжос Я. Ю. Макрополе THEFT у семантичному просторі CRIME / Я. Ю. Манжос // Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – № 47 – С. 207–211.
4. Манжос Я. Ю. Особливості функціонування термінів, що позначають злочини проти людини / Я. Ю. Манжос // Матеріали І Міжвуз. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми філології: мовознавство, перекладознавство та методика викладання філологічних дисциплін». – Маріуполь: ПДТУ, 2010. – С. 141–145.
5. Манжос Я. Ю. Соціолінгвістична варіативність англомовних юридичних термінів – назв злочинів проти людини / Я. Ю. Манжос // Функціональна лінгвістика: сб. науч. работ Крым. респуб. ин-та последиплом. пед. образования. – Симферополь, 2010. – Том № 2. – С. 50–52.
6. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англомовному дискурсі: [монографія] / Мартинюк А. П. – Харків : Константа, 2004. – 292 с.
7. Семенюк І. С. Лінгвостилістичні особливості сучасної американської художньої прози та газетної публіцистики: навч. посібник / І.С. Семенюк. – К : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2010. – 236 с.
8. Скакун О. Ф. Теория государства и права / О. Ф. Скакун. – Харьков: Консум, 2000. – 703 с.
9. Чирков А.П. Грамматическое толкование норм уголовного права [Электронный ресурс] / А.П. Чирков // Уголовное и уголовно-процессуальное законодательство: Проблемы эффективности и практика применения: Сборник научных трудов. – Калининград : Калининградский гос. ун-тет, 1996. – С. 12-18. – Режим доступа: http://arenda-site.ru/base/pravo/ENffektivnost'_zak-dat-va.html#
10. The Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/>
11. USA Today [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usatoday.com/>

Стаття надійшла до редакції 8.02.2013 р.